

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาความรู้และความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้เรื่องการวิจัยของพยาบาลประจำการและของอาจารย์พยาบาลในโรงพยาบาล และวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. เปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยระหว่างพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
3. เปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยของพยาบาลประจำการและของอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน
4. ศึกษาความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของพยาบาลประจำการ และอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

สมมติฐานของการวิจัย

1. ความรู้เรื่องการวิจัยของพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่ปฏิบัติงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขไม่แตกต่างกัน
2. พยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความรู้เรื่องการวิจัยไม่แตกต่างกัน
3. อาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความรู้เรื่องการวิจัยไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างประชากรครั้งนี้คือพยาบาลประจำการ จำนวน 280 คน ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลขนาดใหญ่ 500-1000 เตียง ในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งได้แก่โรงพยาบาลศูนย์ของ 4 จังหวัด และโรงพยาบาลสังกัดกรมการแพทย์ ในกรุงเทพมหานคร 1 จังหวัด รวม 5 แห่ง และอาจารย์พยาบาล จำนวน 150 คน ที่ปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล หลักสูตร 4 ปี 5 แห่ง ซึ่งวิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาลเหล่านี้อยู่ในจังหวัดเดียวกัน รวมตัวอย่างประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ทั้งสิ้น 430 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชุด คือ

1. แบบสอบถามรู้เรื่องการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามรู้เรื่องการวิจัย ครอบคลุมเนื้อหาตามกระบวนการวิจัย 7 เรื่อง ซึ่งผู้วิจัยแก้ไขและปรับปรุงโดยใช้แนวทางจากหนังสือ Nursing

Research : a Learning Guide ของ Natalie Pavlovich (Pavlovich : 1978)

ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple choices) 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพ มีระดับความยากง่ายและอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้

2. แบบสอบถามความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการสำรวจหนังสือ เอกสาร งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า (Rating scale) 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

นำเครื่องมือทั้ง 2 ชุด ไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากรในการวิจัยเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามรู้เรื่องการวิจัย 0.72 และแบบสอบถามความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกแห่ง ยกเว้นวิทยาลัยพยาบาลและโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก มีผู้ช่วยวิจัยซึ่งเป็นอาจารย์

พยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลเข้าใจวิธีดำเนินการเป็นอย่างดี การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจำเป็นต้องนัดประชุมเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มย่อยหรือนักกลุ่มใหญ่เป็นกรณีพิเศษ เพื่อควบคุมสภาพการณ์ให้สามารถทำแบบทดสอบได้โดยไม่มีสิ่งใดรบกวน ด้วยวิธีการนี้ผู้วิจัยได้รับแบบสอบ และแบบสอบถามคืนทั้งหมด ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบให้คะแนนแบบสอบ และแบบสอบถามลงรหัสข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS จากศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. ข้อมูลในส่วนของสถานภาพ เสนอเป็นร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับคะแนนความรู้เรื่องการวิจัยโดยจัดกลุ่มคะแนนและหาความถี่
3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องการวิจัยโดยส่วนรวม และเป็นรายเรื่องโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยการทดสอบค่าที
4. ความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย วิเคราะห์โดยการหาความสัมพันธ์ของระดับความต้องการกับหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยค่าไคสแควร์

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า

1.1 พยาบาลประจำการจำนวนมากที่สุด ร้อยละ 25.4 มีอายุอยู่ในช่วง 31-35 ปี รองลงมาในระดับใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 20 และ 19.6 อายุอยู่ในช่วง 36-40 ปี และ 26-30 ปีตามลำดับ พบว่าอายุ 21-25 ปี ร้อยละ 17.1 และกลุ่มที่พบจำนวนน้อยคืออายุเกิน 41 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.5

อาจารย์พยาบาลพบในทุกระดับของอายุในจำนวนใกล้เคียงกัน กลุ่มที่พบว่า มีจำนวนน้อยที่สุดคือในท่วงอายุ 21-25 ปี พบเพียงร้อยละ 12.7

1.2 ในด้านวุฒิการศึกษา พบว่าพยาบาลประจำการส่วนใหญ่จำนวนถึงร้อยละ 81.1 มีวุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รองลงมาคือต่ำกว่าปริญญาตรี พบ ร้อยละ 17.9 และมีวุฒิสูงกว่าปริญญาตรีน้อยมาก พบเพียงร้อยละ 1.1

ด้านอาจารย์พยาบาลพบว่าส่วนใหญ่มีจำนวนถึงร้อยละ 87.3 มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรี พบร้อยละ 11.3 ต่ำกว่าปริญญาตรี พบน้อยมากเพียงร้อยละ 1.3

1.3 พยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลที่เป็นตัวอย่างประชากรในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่คือร้อยละ 83.7 จบการศึกษาพยาบาลจากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข นอกนั้นพบว่ามีบ้างที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดอื่น ๆ ทั้งจากของรัฐและเอกชน (ตารางที่ 7)

1.4 สถานภาพเกี่ยวกับการเคยเกี่ยวข้องกับงานวิจัย พบว่าพยาบาลประจำการส่วนใหญ่ไม่เคยอบรมเรื่องการวิจัย พบถึงร้อยละ 74.3 และไม่เคยทำการวิจัย พบร้อยละ 64.3

อาจารย์พยาบาลเคยอบรมเรื่องการวิจัย พบร้อยละ 57.3 และเคยทำวิจัยมาก่อน พบร้อยละ 60.7

1.5 ความคิดเห็นในเรื่องความจำเป็นของการมีความรู้พื้นฐานทางการวิจัยต่อการทำวิจัย ทั้งพยาบาลประจำการ และอาจารย์พยาบาลเกือบทั้งหมดเห็นว่าความรู้เรื่องการวิจัยมีความจำเป็นพบถึงร้อยละ 91.1 และ 97.3 ตามลำดับ

1.6 ความต้องการทำการวิจัย พบว่าพยาบาลประจำการร้อยละ 58.2 ต้องการทำวิจัย ร้อยละ 36.4 ไม่น่าใจว่าจะทำวิจัย และพบเพียงร้อยละ 5.4 ไม่ต้องการทำวิจัย

อาจารย์พยาบาลส่วนใหญ่พบถึงร้อยละ 77.3 ต้องการทำวิจัย มีเพียงร้อยละ 18.7 ที่ไม่แน่ใจ และที่ไม่ต้องการทำวิจัยพบน้อยมาก ร้อยละ 4

2. ระดับคะแนนความรู้เรื่องการวิจัย เมื่อจัดกลุ่มตามระดับของคะแนนพบว่า ทั้งพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่ 2 (11-20 คะแนน) คือพบถึงร้อยละ 76.8 และ 67.3 ตามลำดับ พยาบาลประจำการมีคะแนนรองลงมาอยู่ใน

กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 9.6 ตามลำดับ ไม่พบว่ามีพยาบาลประจำการมีคะแนนอยู่ในกลุ่ม 4

อาจารย์พยาบาลมีระดับคะแนนความรู้รองลงมาคืออยู่ในกลุ่มที่ 3 กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 4 ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 25.3, 4.7 และ 2.7 ตามลำดับ

3. เปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัย

3.1 เปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยระหว่างพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลโดยส่วนรวม ทั้ง 7 เรื่องพบที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยอาจารย์พยาบาลมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้สูงกว่าพยาบาลประจำการ (คือค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.77 และ 15.51 ตามลำดับ) จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ว่าไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาละเอียดเป็นรายเรื่องของความรู้พบที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ใน 3 เรื่องคือ "การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง" "ระเบียบวิธีในการวิจัย" "การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล" โดยอาจารย์มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงกว่าพยาบาลประจำการเช่นเดียวกัน

3.2 เปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยระหว่างพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่าความรู้โดยส่วนรวมทั้ง 7 เรื่องมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-11 ปี มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงกว่าพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์เกินกว่า 11 ปี (ค่าเฉลี่ย 16.24 และ 14.69 ตามลำดับ) จึงปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ว่าไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาละเอียดเป็นรายเรื่องของความรู้พบที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 2 เรื่อง คือ "การกำหนดปัญหาในการวิจัย" และ "การตั้งสมมติฐาน" มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในเรื่อง "การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล" และทั้ง 3 เรื่อง ที่มีความแตกต่างกันนี้พยาบาลประจำการกลุ่มที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-11 ปี มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้สูงกว่าพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์เกินกว่า 11 ปี

3.2 เปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยระหว่างอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน พบว่าความรู้โดยส่วนรวมทั้ง 7 เรื่อง ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งยอมรับสมมติฐานข้อ 3 ที่ตั้งไว้ว่าอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์

การทำงานต่างกันมีความรู้เรื่องการวิจัยไม่แตกต่างกัน

4. ศึกษาความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยของพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล โดยหาความสัมพันธ์ของระดับความต้องการกับหน้าที่ความรับผิดชอบ พบว่าความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยมีความสัมพันธ์กับหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในเรื่องต่อไปนี้ "การกำหนดทิศทางการสนับสนุนการทำวิจัยของหน่วยงานอย่างชัดเจน" "สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ทำทั้งภายในภายนอกหน่วยงาน" "ให้ลาทำวิจัยได้เฉพาะช่วงเวลาที่จำเป็นโดยไม่นับวันลา" "มีคำร่ววิจัยทางการพยาบาลในห้องสมุดเพียงพอให้ขอยืมได้"

ความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยมีความสัมพันธ์กับหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีในเรื่องต่อไปนี้ "ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน" "สนับสนุนผู้มีโครงการวิจัยให้ดำเนินงานวิจัยได้โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ทำ" "แจ้งแหล่งเงินทุนการทำวิจัยทั้งจากภายใน-ภายนอกสถาบัน" และ "ช่วยจัดหาแหล่งทุนภายนอกเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย"

ความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย มีความสัมพันธ์กับหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 มีเพียงเรื่องเดียวคือ "การจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งของหน่วยงานสำหรับอุดหนุนการทำวิจัย"

เมื่อพิจารณาโดยละเอียดในทุกเรื่องของปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยที่มีความสัมพันธ์กับหน้าที่ความรับผิดชอบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับต่าง ๆ ตามที่เสนอมาทั้งหมด พบว่าอาจารย์พยาบาลมีความต้องการปัจจัยต่าง ๆ ในระดับมากกว่าพยาบาลประจำการทั้งสิ้น

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปประเด็นสำคัญจากผลการวิจัยได้ดังนี้คือ

1. จากผลการวิจัยพบว่าทั้งพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีความรู้เรื่องการวิจัยอยู่ในระดับช่วงคะแนน 11-20 คะแนน (จากคะแนนรวมทั้งหมด 40 คะแนน) ถึงร้อยละ 76.8 และ 67.3 ตามลำดับ มีอาจารย์พยาบาลร้อยละ 25.3 คะแนนอยู่ในช่วง 21-30 คะแนน และมีเพียงร้อยละ 2.7 ของอาจารย์พยาบาลเท่านั้นที่คะแนนความรู้เรื่องการวิจัยอยู่ในระดับ 31-40 คะแนน เมื่อ

พิจารณารายละเอียดต่าง ๆ แต่ละประเด็น ได้ข้อคิดคือ

ในค่านิยมวิชาการศึกษาพบว่าพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล ส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมีพยาบาลวุฒิส่งกว่าปริญญาตรีเพียง 3 คน และอาจารย์พยาบาลวุฒิส่งกว่าปริญญาตรี 17 คน ซึ่งในระดับปริญญาตรีมีการศึกษาวิชาวิจัยทางการพยาบาลในระดับเบื้องต้นเพียง 2 หน่วยกิต และไม่ได้ฝึกฝนการทำวิจัยเพิ่มเติมยอมไม่เพียงพอกที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องการวิจัยได้ครบสมบูรณ์ เพราะการวิจัยจะให้รู้จริงอย่างลึกซึ้งต้องมีประสบการณ์ตรงคือฝึกฝนการทำวิจัยหรือศึกษางานวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการอ่านอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการวิเคราะห์วิจารณ์ตามขั้นตอนจึงจะเข้าใจกระบวนการวิจัยทั้งหมดได้

ด้านการเคยอบรมการวิจัยและการเคยทำวิจัยมีพยาบาลประจำการไม่เคยอบรมเรื่องการวิจัยร้อยละ 74.3 ไม่เคยทำวิจัยร้อยละ 64.3 ในขณะที่อาจารย์พยาบาลเคยอบรมการวิจัยร้อยละ 57.3 และเคยทำการวิจัยมาก่อนร้อยละ 60.7 คือ 91 คนจากตัวอย่างประชากรทั้งหมดที่ศึกษา 430 คน อธิบายได้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือการอบรมเรื่องการวิจัยเป็นการให้ความรู้ทางทฤษฎี ในช่วงระยะเวลาจำกัด ซึ่งผู้อบรมจะได้หลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ หรือแนวคิดสำคัญเท่านั้น แต่ไม่สามารถจะรู้รายละเอียดทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยได้ และเมื่อจบการศึกษาหรือจบการอบรมมาแล้วส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจทำการวิจัย จึงทำให้ความรู้ที่ได้จากการศึกษาขาดการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เกิดความไม่สนใจและคิดว่าตนเองยังมีความรู้ในด้านนี้ไม่เพียงพอ

ในประเด็นของความสนใจของพยาบาลต่องานวิจัยที่ยังค่อนข้างบกพร่องนี้สอดคล้องกับที่ไชน์ (Fine 1980 : 21-23) กล่าวถึงปัญหาความสนใจของพยาบาลต่องานวิจัยว่าปัจจุบันพยาบาลยังให้ความสนใจต่องานวิจัยน้อยมากในทุกด้าน สาเหตุจากไม่ชอบทำวิจัย ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ สรุปสาเหตุสำคัญ 3 ด้านคือ

1. ไม่สนใจงานวิจัย ซึ่งพบตั้งแต่ระดับผู้บริหารลงมา มีผลกระทบต่อพยาบาลปฏิบัติไม่สนใจไปด้วย
2. ไม่ต้องการทำวิจัย เนื่องจากพยาบาลโดยส่วนรวมไม่สนใจและไม่เห็นคุณค่าต่องานการพยาบาลแนวใหม่ ซึ่งต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์
3. มีความต้องการแอบแฝง หมายถึงว่ามีพยาบาลบางคนที่ยอมรับและต้องการการวิจัยแต่ไม่มีโอกาสหรือขาดโอกาสในการทำ

ถึงแม้ว่าจะเป็นคำกล่าวถึงสถานการณ์ในต่างประเทศ ซึ่งมีการพัฒนาทางการพยาบาลและวิจัยทางการพยาบาล รวมทั้งมีอัตราส่วนพยาบาลต่อผู้ป่วยได้เกณฑ์มาตรฐานสูงกว่าของไทย สถานการณ์เหล่านี้จึงน่าจะคล้ายคลึงกันและเป็นไปได้ นอกจากนี้ โกวิท ประมวลพฤกษ์ (2524 : 83) ยังได้กล่าวถึงความสนใจของงานวิจัยในประเทศไทยว่ามีหลายหน่วยงานได้พยายามส่งเสริมงานวิจัย มีการกระจายข่าวข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย แต่ก็ยังได้รับความสนใจน้อย และงานวิจัยเป็นลักษณะงานทางวิชาการที่ค่อนข้างเข้าใจยาก อ่านยาก ไม่ดึงดูดความสนใจและมีศัพท์เทคนิคต่าง ๆ และกุลยา ตันติผลาชีวะ (2526 : 212) นักการศึกษาพยาบาลพูดถึงการวิจัยว่าเปรียบเสมือนยந்தที่คนทั่วไปไม่ต้องการสัมผัสหรือเข้าถึง นอกจากนี้ก็วิชาการเท่านั้นซึ่งความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้นเลยถ้าเราเข้าใจถึงธรรมชาติของการวิจัย และโดยปกติทั่ว ๆ ไปในชีวิตประจำวันของพยาบาลเราได้มีการคิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือปรึกษาผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นการวิจัยได้เช่นกัน เรียกว่าเป็นการวิจัยขณะปฏิบัติงาน (Action Research) เพียงแต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่เป็นตัวเลข และเขียนรายงานสนับสนุนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น (ประพิณ วัฒนกิจ 2526 : 5-8)

อย่างไรก็ตามผลของการวิจัยครั้งนี้จึงน่าจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคลากรพยาบาลเห็นความสำคัญของการเร่งพัฒนาความรู้ทางการวิจัย โดยสนใจศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยอย่างจริงจัง เพื่อเป็นแนวทางให้เกิดความรู้เกิดแนวคิด และการปฏิบัติใหม่สร้างสรรค์งานวิจัยใหม่ขึ้นได้

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยของพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลพบว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ว่าความรู้ของบุคลากรทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน โดยพบว่าอาจารย์พยาบาลมีความรู้เรื่องการวิจัยสูงกว่าพยาบาลประจำการในทุก ๆ เรื่อง จากสถานภาพส่วนตัวอาจารย์พยาบาลเคยอบรมวิจัยและเคยทำวิจัยมากกว่าข้อค้นพบนี้ในคำหนึ่งกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลที่ได้อาศัยเป็นครู อาจารย์ ครูที่มีสมรรถภาพจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้าน นักการศึกษาหลายท่าน เช่น คาลลาฮานและคลาก (Callahan and Clark 1977 : 139) กล่าวถึงบทบาทของครูที่ดีมีสมรรถภาพต้องมีความสามารถในการทำหน้าที่ได้ 2 ประการคือ บทบาทนักวิชาการ และบทบาทครู ซึ่งโบว์แมน (Bowman 1981 : 1104-A) ได้กล่าวเสริมว่าครูที่ดีจะต้องใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ เพื่อทำการปฏิบัติหน้าที่ในการสอน รวม

ซึ่งมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะในสถาบันที่ได้ชื่อว่าเป็นสถาบันอุดมศึกษา ปัจจุบันนี้การวิจัยถือว่ามีผลสำคัญเท่าเทียมกับการสอน ไม่ควรพิจารณาให้งานใดยิ่งหย่อนกว่ากัน (Appleby 1973 : 449-63) ควรเป็นส่วนเสริมให้สมบูรณ์ซึ่งกันและกัน และนักการศึกษาของไทยท่านหนึ่ง สัจจ อูทรานันท์ (2520 : 43) ได้เห็นว่าอาจารย์ควรให้ความสำคัญต่องานวิจัยอย่างจริงจัง ภาระหน้าที่ของอาจารย์อย่างน้อยต้องมี 2 ประการคือ การสอนเพื่อดำรงรักษาความรู้และวิทยาการต่าง ๆ และการวิจัยเพื่อค้นคว้าหาความรู้ใหม่ การนำสิ่งวิจัย หรือความรู้ใหม่ ๆ มาสอนเพิ่มเติมอยู่เสมอ จะช่วยให้มีการปรับปรุงการสอนต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้น โดยเฉพาะในขณะนี้วงการศึกษาพยาบาลไทย ซึ่งขณะนี้ปรับปรุงคุณภาพมาตรฐานของหลักสูตรให้เป็นไปในแนวเดียวกันของทุกสถาบันการศึกษาพยาบาลทั่วประเทศได้มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาพยาบาลในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 ไว้ในข้อที่ 2.5 ว่า "สนับสนุนให้อาจารย์สร้างผลงานทางวิชาการด้านการวิจัยและการแต่งตำรา" เพื่อพัฒนาสถาบันการศึกษาพยาบาลให้สามารถปฏิบัติการกิจหลักได้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกเหนือจากการผลิตพยาบาลและการบริการทางวิชาการแก่สังคม (ศูนย์ประสานงานการศึกษาพยาบาล, สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย 2527 : 154)

ส่วนในอีกด้านหนึ่งทำให้เห็นความแตกต่างเด่นชัดระหว่างบุคลากรพยาบาลฝ่ายการศึกษา และฝ่ายบริการพยาบาลว่ายังไม่ประสานและเป็นมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน วิชาชีพพยาบาลจะก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับการบริการพยาบาลจะมีประสิทธิภาพสูงสุด ฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการจะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กันให้สอดคล้องกัน ส่งเสริมการประสานงานระหว่างผู้ผลิตและผู้ใช้ และส่งเสริมให้พยาบาลประจำการมีความรู้สอนนักศึกษาพยาบาลได้ (ศูนย์ประสานงานการศึกษาพยาบาล, สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย รายงานการสัมมนา เรื่องการพัฒนาการศึกษาพยาบาลในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 2527 : 35-44) นอกจากนี้ผู้บริหารทางหน่วยงานบริการพยาบาลเอง จากงานวิจัยผลการศึกษาคิดตามผลบังคับ กศ.บ. (พยาบาล) ของละเอียด แจ่มจันทร์ (2526 : 59) พบว่านอกจากการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแล้ว การมีความสามารถในการค้นคว้าวิจัย รวมทั้งการนำผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ เป็นสิ่งที่หน่วยงานต้องการอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าขณะนี้การค้นคว้าวิจัย เป็นเรื่องที่ทุกคนเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรที่วงการพยาบาลจะต้องเร่งดำเนินการ

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยของพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-11 ปี และเกินกว่า 11 ปี พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ที่ว่าไม่แตกต่างกัน โดยพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-11 ปี มีคะแนนเฉลี่ยของความรู้สูงกว่า เป็นข้อค้นพบที่เห็นเด่นชัดว่ากลุ่มพยาบาลประจำการที่มีประสบการณ์น้อยกว่านั้นมีความรู้วิชาวิจัยทางการพยาบาลโดยตรง จากการศึกษาพยาบาลในหลักสูตรที่ปรับปรุงและบรรจุวิชาวิจัยไว้ในหลักสูตร ถึงแม้จะมีจำนวนหน่วยกิตไม่มากก็ตาม และเมื่อพิจารณาารายเรื่องของความรู้ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า คือในเรื่อง "การกำหนดปัญหาในการวิจัย" "การตั้งสมมติฐาน" และ "การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล" จะเห็นว่าเป็นเรื่องของวิชาการทางทฤษฎีที่ต้องเรียนรู้โดยตรง โดยเฉพาะในเรื่องของการวิเคราะห์แปลผลข้อมูล ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้สถิติทั้งสถิติบรรยายและสถิติอ้างอิง ผู้ไม่คุ้นเคยและไม่ได้ทำความเข้าใจจากครูอาจารย์ผู้สอนจะเข้าใจได้ยาก ส่วนความรู้ในเรื่องอื่น ๆ เป็นเรื่องที่สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายกว่าไม่ต้องการความรู้ลึกซึ้งมากนัก

การบริการพยาบาลนั้นบุคลากรพยาบาลมีภารกิจหลัก คือให้บริการพยาบาลแต่ก็มีผู้กล่าวว่าพยาบาลนั้นมุ่งทำงานให้สำเร็จมากกว่าจะมุ่งที่ตัวผู้ป่วยและสภาพจิตใจ อารมณ์ สังคม จึงเป็นลักษณะการทำงานแบบ routine ซึ่งไม่ได้ใช้ความรู้และพัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้า หรือมุ่งที่แก้ปัญหาแก่ผู้ป่วยเป็นสำคัญ โดยเฉพาะพยาบาลเมื่อวัยสูงขึ้น ประสบการณ์การทำงานมากขึ้น หน้าที่รับผิดชอบจะเปลี่ยนเป็นด้านการบริหาร ซึ่งโดยหลักการแล้วจะต้องพัฒนาตนเองและปฏิบัติงานบริหารอย่างมีข้อมูลสนับสนุน จำเป็นต้องสนใจนำผลการวิจัยมาใช้ แต่จากการวิจัยของ พรศิริ เชียสกุล (2524 : 80) พบว่าผู้บริหารในโรงพยาบาลนำผลการวิจัยไปใช้น้อย สอดคล้องกับที่กล่าวมาแล้วจากของไพฑูริย์ว่าพยาบาลตั้งแต่ระดับผู้บริหารลงมาไม่สนใจงานวิจัย

4. ผลการเปรียบเทียบความรู้เรื่องการวิจัยของอาจารย์พยาบาลที่มีประสบการณ์การทำงาน 1-11 ปี และเกินกว่า 11 ปี พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญซึ่งเป็นตามสมมติฐานการวิจัย ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลของการวิจัยในข้อที่ 2 ที่กล่าวว่าเนื่องจากลักษณะหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์ จำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถอยู่เสมอ ทั้งโดยการศึกษาต่อการร่วมประชุม อบรม สัมมนา ตลอดจนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ โดยการอ่านวารสารงานวิจัยต่าง ๆ เพราะวิทยาศาสตร์ทาง

การพยาบาลมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามการเปลี่ยนแปลงของศาสตร์และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ โดยเฉพาะขณะนี้อาจารย์พยาบาลจะต้องเป็นผู้นำในเรื่องการนำทฤษฎีทางการพยาบาลมาใช้ในกระบวนการพยาบาล ในการอ่านรายงานการวิจัยต่าง ๆ นี้ จินตนา สุทธิจินดา (2525 : 22) ได้สรุปว่าผู้อ่านจะต้องมีความรู้พื้นฐานในเรื่องความรู้เฉพาะของเรื่องนั้นๆ มีความรู้ทางการวิจัยคือต้องทราบภาษาและวิธีการทางการวิจัย ตลอดจนคำศัพท์ทางการวิจัย เช่น ตัวแปร สมมติฐาน ประชากรและตัวอย่าง ความมีนัยสำคัญ สุดท้ายคือความรู้ทางสถิติ ตลอดจนขั้นตอนการวิจัยและนอกจากมีความรู้เหล่านี้แล้ววิธีการอ่านรายงานการวิจัยที่ถูกต้อง ควรมีขั้นตอนการอ่านเพื่อวิเคราะห์วิจารณ์และได้ความรู้จากงานวิจัยนั้น ๆ ด้วย ดังนั้นเมื่ออาจารย์พยาบาลจำเป็นต้องค้นคว้าศึกษาความรู้ อยู่เสมอ ความรู้ในเรื่องขั้นตอนกระบวนการวิจัยจึงไม่แตกต่างกัน

5. จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยกับหน้าที่ความรับผิดชอบได้ข้อค้นพบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยสัมพันธ์กับหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลในเรื่องเหล่านี้

การเสริมสร้างแรงจูงใจ มีความสัมพันธ์ในเรื่อง "การกำหนดทิศทางการสนับสนุนการทำวิจัยของหน่วยงานอย่างชัดเจน" "ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงาน" และ "สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ทำทั้งภายในภายนอกหน่วยงาน"

เวลาในการทำวิจัย มีความสัมพันธ์ในเรื่อง "สนับสนุนผู้มีโครงการวิจัยให้ดำเนินงานวิจัยได้ โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ทำ" "ให้ลาทำวิจัยได้เฉพาะช่วงเวลาที่ทำเป็นโดยไม่นับวันลา"

แหล่งค้นคว้า มีความสัมพันธ์ในเรื่อง "มีตำราวิจัยทางการพยาบาลในห้องสมุดเพียงพอให้ขอยืมได้"

ทุนอุดหนุน มีความสัมพันธ์กันในทุกเรื่อง คือ "แจ้งแหล่งให้ทุนการทำวิจัยทั้งจากภายในภายนอกสถาบัน" "ช่วยจัดหาแหล่งทุนภายนอกเพื่อสนับสนุนการทำวิจัย" และมีความสัมพันธ์กับหน้าที่รับผิดชอบสูงสุดคือ "จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งของหน่วยงานสำหรับอุดหนุนการทำวิจัย"

ในทุกเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างระดับความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย กับหน้าที่ความรับผิดชอบนี้พบว่าความต้องการปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้สัมพันธ์กับหน้าที่ของ

อาจารย์พยาบาล ย่อมแสดงว่าบทบาทหน้าที่ของความเป็นอาจารย์พยาบาลทำให้เห็น
 ความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ว่าจำเป็นในการทำวิจัยมากกว่าพยาบาลประจำการ
 เนื่องจากความจำเป็นของอาจารย์พยาบาลจำเป็นต้องเป็นผู้ ฝึรหาคความก้าวหน้าให้ทัน
 สมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ มากกว่าพยาบาลประจำการซึ่งคิดว่าตนมีภารกิจหลักคือการทำ
 บริการพยาบาลต่อผู้ป่วยเป็นหลักใหญ่ มีความเกี่ยวข้องกับงานทางด้านวิชาการน้อยกว่า

เมื่อพิจารณาตามความต้องการทำการวิจัย (ตารางที่ 10) พบว่าอาจารย์
 พยาบาลมีความต้องการที่จะทำวิจัยมากกว่าพยาบาลประจำการ คืออาจารย์พยาบาลร้อยละ
 77.3 ต้องการที่จะทำวิจัยในขณะที่มีพยาบาลประจำการจำนวนน้อยกว่าที่ต้องการทำ
 วิจัย และยังสอดคล้องกับผลของการวิจัยในครั้งนี้ได้ว่าอาจารย์พยาบาลมีความรู้เรื่อง
 การวิจัยสูงกว่าพยาบาลประจำการ

และถ้าพิจารณาจากสัดส่วนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตามความต้องการ
 ปัจจัยในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จะสังเกตได้ว่าอาจารย์พยาบาลมีสัดส่วนร้อยละของความ
 ต้องการในระดับมาก ในทุกข้อยังเป็นเครื่องแสดงได้ถึงความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการ
 ทำวิจัยนี้ชนกับตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบเป็นสำคัญ

ศูนย์วิทยพัทพยาบาล
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้
ด้านการบริหารและบริการพยาบาล

1. ผู้บริหารทางการพยาบาล ควรจัดการอบรมความรู้ทางการวิจัยแก่บุคลากรพยาบาลในหน่วยงานอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ ฝึกหัดอ่านรายงานการวิจัย เพื่อคุ้นเคยกับงานวิจัยและเพิ่มพูนความรู้ทางการวิจัย
 2. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานพยาบาล นำผลการวิจัยมาทดลองใช้ในสภาพการณ์จริงในหอผู้ป่วย เพื่อกระตุ้นให้บุคลากรในหน่วยงานเห็นความสำคัญของการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติให้มากที่สุด
 3. พัฒนาทักษะในการทำวิจัยและเตรียมพยาบาลนักวิจัย โดยเริ่มจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว เช่น จากรายงานผู้ป่วยนอก สมุดย่อยคลอด ประวัติผู้ป่วย เป็นต้น และเริ่มจากเรื่องที่มีความรู้และสนใจมากที่สุด ร่วมทำวิจัยกับผู้เคยทำวิจัยมาแล้ว หรือทำวิจัยซ้ำในสถานการณ์ใหม่ (วิจิตร ศรีสุพรรณ 2523 8-9) ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าทั้งพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาล ส่วนใหญ่เห็นความจำเป็นและต้องการทำวิจัยจึงน่าจะเริ่มต้นได้ไม่ยากนัก
- ส่งเสริมการปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลอย่างจริงจัง เพื่อทักษะการเป็นผู้สังเกต การสนใจแสวงหาความรู้เพิ่มเติม อาจนำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยระบบพยาบาลเจ้าของไข้ (Primary nursing system) มาใช้ เพราะจากการวิจัยของมาร์แรม และคณะ (Marram, et. al. 1974 : 149-153) พบว่าเมื่อนำรูปแบบการดูแลผู้ป่วยระบบพยาบาลเจ้าของไข้มาใช้แทนระบบการให้บริการพยาบาลชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีหลักการมอบหมายให้พยาบาลดูแลผู้ป่วยแต่ละบุคคล โดยเริ่มตั้งแต่รับผู้ป่วยไว้ดูแลรักษา จนกระทั่งผู้ป่วยกลับบ้าน ดังนั้นพยาบาลคนเดียวจะเป็นทั้งผู้วางแผนการพยาบาลและเป็นผู้ให้การพยาบาล มีเพียงบางเวลาเท่านั้นที่ผู้ป่วยจะต้องอยู่ในความดูแลของพยาบาลคนอื่น ๆ การปฏิบัติเช่นนี้จะทำให้พยาบาลเกิดความพึงพอใจในงานมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจ พอใจในวิชาชีพพยาบาล มีความรู้สึกว่าตนเองได้เพิ่มพูนทักษะความรู้ต่าง ๆ และมีความกระตือรือร้นมากขึ้น และยังช่วยให้คุณภาพของการพยาบาลสูงขึ้นด้วย รวมทั้งพยาบาลจะรู้สึกต่อความเป็นวิชาชีพเพิ่มขึ้น การส่งเสริมให้ฝึกทักษะการปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการพยาบาลและระบบการพยาบาลเจ้าของไข้ จะช่วยฝึกฝนให้บุคลากรพยาบาลมีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เป็นพื้นฐานของการทำวิจัยที่ดีต่อไป

ค่านการศึกษาพยาบาล

ควรพัฒนาทักษะในการวิจัยและเตรียมการ เป็นพยาบาลนักวิจัยตั้งแต่เป็นนักศึกษาพยาบาล เช่นจัดให้มีการทำโครงการวิจัยในเรื่องที่นักศึกษามีความรู้แล้วฝึกหัดอ่านรายงานการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรเน้นความรู้ทางการวิจัยพยาบาลในหลักสูตรอาจเพิ่มจำนวนหน่วยกิตให้เพิ่มขึ้นจากเดิม เน้นหนักในเรื่องสถิติ เทคนิคการนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติแบบต่าง ๆ

อาจารย์พยาบาลควรเป็นผู้นำในการทำการศึกษาวิจัยทางการพยาบาล ทั้งในด้านการบริการและการศึกษา กระตุ้นให้พยาบาลประจำการสนใจการวิจัยและให้ความร่วมมือในการวิจัย

ผู้บริหารทางการศึกษควรมีบทบาทสำคัญในการจัดอบรม สัมมนา และประชุมเพื่อให้ความรู้ใหม่ ๆ จัดหาทุนให้ได้ทำวิจัย เขียนตำราเพื่อนำมาประยุกต์ในการสอนทั้งในชั้นเรียนและในหอผู้ป่วย (ปราณีต สวัสดิ์รักษา 2527 : 55) เนื่องจากผลของการวิจัยเรื่องเงินทุนเป็นความต้องการที่สำคัญมากสำหรับอาจารย์ผู้ต้องการทำการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความรู้เรื่องการศึกษาของพยาบาลประจำการและอาจารย์พยาบาลครั้งแรก จึงเป็นการศึกษาเฉพาะตัวแปรคือประสบการณ์การทำงานเพียงด้านเดียว ในการศึกษารั้งต่อไปควรศึกษาตัวแปรในด้านอื่น ๆ เช่น หน่วยงานในสังกัดต่าง ๆ กัน นโยบายสนับสนุนการทำวิจัย

2. อาจศึกษาในรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางการวิจัยและความต้องการปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย

3. ศึกษาปัญหาทางการพยาบาลที่ต้องการการทำวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเป็นแนวทางการทำวิจัยได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ผลงานวิจัย

4. ศึกษาบทบาทของผู้บริหารทางการพยาบาลต่อการสนับสนุนการทำวิจัยและการพัฒนางานวิจัยทางการพยาบาลในหน่วยงาน